

**REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO ZNANOSTI, OBRAZOVANJA I ŠPORTA**

Nacrt

**PRIJEDLOG ZAKONA O NACIONALNOM ISPITNOM
CENTRU OBRAZOVANJA**

Zagreb, veljaca 2004.

PRIJEDLOG ZAKONA O NACIONALNOM ISPITNOM CENTRU OBRAZOVANJA

I. USTAVNA OSNOVA ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavna osnova za donošenje predloženog zakona sadržana je u odredbi članka 2. stavka 4. podstavka 1. Ustava Republike Hrvatske.

II. OCJENA STANJA I OSNOVNA PITANJA KOJA SE TREBAJU UREDITI ZAKONOM TE POSLJEDICE KOJE CE DONOŠENJEM ZAKONA PROISTECI

II/1 Ocjena stanja

Osnovni je smisao i cilj vanjskog vrednovanja (eksterne evaluacije) obrazovanja unapređivanje kvalitete obrazovanja. Za razliku od unutarnjeg (internog) ocjenjivanja i vrednovanja obrazovnih postignuća učenika, koje je uobičajeno u našim školama i koje provode isti nastavnici koji ujedno i poučavaju učenike, vanjsko (eksterno) vrednovanje obrazovnih postignuća provodi nezavisna vanjska institucija istovjetnom, standardiziranom procedurom u svim školama.

Vanjsko vrednovanje osigurava objektivnije pracenje ishoda obrazovanja. Ono omogućuje valjanije i pouzdanije provjeravanje znanja, sposobnosti, vještina i ostalih kompetencija koje učenici stječu tijekom školovanja. Istovremeno, ono omogućuje pracenje učinkovitosti rada nastavnika i škola, omogućuje uvide u primjerenost školskih programa, pa i u kvalitetu cijelog odgojno-obrazovnog sustava.

Redovito pracenje i valjano vanjsko vrednovanje obrazovnog sustava nužni su za kreiranje i vođenje učinkovite obrazovne politike. Vrednovanje i njegovo korištenje za upravljanjem sustavom obrazovanja bitan je kriterij kvalitete nacionalnih sustava obrazovanja u Europskoj uniji.

Evaluacijskim se postupcima prati koliko obrazovni sustav zadovoljava svoju temeljnu namjenu, tj. koliko se ostvaruju željeni ishodi procesa odgoja i obrazovanja. Vanjsko vrednovanje omogućuje dijagnostičke i formativne informacije kreatorima obrazovne politike, ravnateljima škola, nastavnicima i javnosti. Ono omogućuje argumentirane rasprave i postavlja temelje za planiranje razvoja i unapređivanje rada škola.

Objektivno mjereni kriteriji kvalitete i prikupljeni podaci omogućuju školama međusobno uspoređivanje, te jasno uočavanje potreba za promjenama, a time i razvoj strategija i konkretnih akcija za otklanjanje nedostataka u procesu poučavanja i učenja.

Institucije koje se bave vanjskim vrednovanjem integralni su dio obrazovnog sustava u mnogim državama. U nekim zemljama državni ispiti imaju stoljetnu tradiciju (Francuska, Engleska, Finska), a većina ih ima osnovane neovisne institucije - nacionalne ili regionalne centre koji organiziraju i provode vanjsko vrednovanje. Ujedinjeno Kraljevstvo (Engleska,

Škotska i Sjeverna Irska) ima veći broj institucija koje se bave organiziranjem i provođenjem različitih vrsta ispita unutar sustava britanskog obrazovanja. Središnji nacionalni ispitni centri postoje i u Španjolskoj, Italiji, Njemačkoj, Irskoj, Finskoj i Danskoj, a Nizozemska ima jedan od najjačih svjetskih centara koji se bave psihometrijom i edukacijskim mjerenjima (CITO grupa). U Sjedinjenim Američkim Državama edukacijska su testiranja vrlo popularna, tako da institucije takvoga tipa postoje u svim savezima država.

U gotovo svim europskim tranzicijskim zemljama takvi centri osnovani su u posljednjem desetljeću. Češka tako ima dvije institucije koje se bave mjerenjima i evaluacijom u obrazovanju, od kojih se jedna bavi isključivo državnim maturom. Slična je situacija i u Slovačkoj. Poljska ima središnji nacionalni ispitni centar i mrežu od osam regionalnih ispitnih centara. Rusija ima tri velika ispitna centra. Slične ispitne centre koji se bave vanjskim vrednovanjem ishoda obrazovanja imaju još i Litva (dva), Latvija, Estonija, Rumunjska. Slovenski Državni ispitni centar (RIC) koji djeluje kao samostalna institucija od 1993. godine i kao razvojni i istraživački centar za vanjsko provjeravanje znanja učenika i odraslih prerastao je u respektabilnu instituciju koja može poslužiti kao vrlo kvalitetan model.

U odgojno-obrazovnom sustavu Republike Hrvatske nisu razvijeni modeli vanjskog vrednovanja učenikovih postignuća (znanja, sposobnosti, vještina) i uspješnosti odgojno-obrazovne ustanove. Upravo zbog toga što nema egzaktnih pokazatelja otežano je uvođenje inovacija u nastavni proces, upravljanje sustavom i kreiranje obrazovne politike.

Uspostavljanje nacionalnog sustava u Republici Hrvatskoj, kojim bi se osiguralo valjano, pouzdano i objektivno vrednovanje rezultata procesa obrazovanja nužno je za unapređivanje kvalitete obrazovanja u hrvatskim školama. Neovisan sustav vrednovanja, temeljen na visokoj profesionalnosti i etičnosti, može pomoći svim subjektima u odgojno-obrazovnom procesu – prije svega učenicima i nastavnicima – da se usredotoče na poželjne ciljeve obrazovanja i da ih nastoje ostvariti radom i zalaganjem.

Zbog svega navedenog, Hrvatski je sabor raspravljajući na 26. sjednici od 12. prosinca 2002. godine o Konacnom prijedlogu Zakona o Zavodu za školstvo Republike Hrvatske, obvezao Vladu Republike Hrvatske da predloži zakon o osnivanju institucije koja bi u Republici Hrvatskoj obavljala vanjsko vrednovanje obrazovnog sustava, uključujući i organizaciju i provođenje državne mature. Pri tome treba napomenuti da će se prava koja će se učenicima osiguravati provođenjem državne mature kao i odnos državne mature spram ostalih oblika završnog ispita morati regulirati posebnim propisom.

II/2 Osnovna pitanja koja se trebaju urediti Zakonom

Zakonom čije se donošenje predlaže stvorit će se pravne pretpostavke za osnivanje Nacionalnog ispitnog centra obrazovanja, propisati njegova djelatnost i ustroj, te ostala pitanja za obavljanje njegove djelatnosti odnosno poslova vanjskog vrednovanja obrazovanja.

II/3 Posljedice koje ce proisteci iz predloženih zakonskih rješenja

Donošenjem predloženog zakona stvorit ce se institucionalni preduvjeti za uspostavljanje vanjskog vrednovanja obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Donošenje Zakona može proizvesti niz pozitivnih efekata u odgojno-obrazovnom sustavu, i to na:

- aktivnost ucenika
 - ucenje radi stjecanja znanja i kompetencija, a ne dobivanja boljih ocjena;
 - usvajanje stava da se zalaganje i ucenje isplate, jer se nagraduje prema stvarnim zaslugama, te se povecava motivacija za ucenje i ostvarivanje uspjeha.
- djelotvornost škola
 - preuzimanje odgovornosti za kvalitetu i ostvarivanje dobrih rezultata;
 - povecani angažman radi unapredivanja vlastite kvalitete – preispitivanje vlastitih prednosti i nedostataka, razvoj novih pristupa, metoda i postupaka za unapredivanje ucinkovitosti ucenja i poučavanja, vece ulaganje u strucno usavršavanje nastavnika, bolja suradnja sudionika u školi radi ostvarivanja zajednickih ciljeva;
 - sustavnije pracenje napredovanja ucenika doprinijet ce promijenjenom znacaju ocjenjivanja što znaci da se uvode valjane metode za provjeru znanja i ostalih postignuca ucenika;
 - kvalitetnija radna komunikacija izmedu nastavnika i ucenika.
- funkcioniranje odgojno-obrazovnog sustava
 - definiranje kurikuluma i postavljanje jasnih i jednoznacnih standarda za svaki nastavni predmet ili podrucje znanja;
 - informiranje institucija visokog obrazovanja i tržišta rada o sadržaju srednjoškolskog obrazovanja i usvojenim kompetencijama jer svjedodžba jasno opisuje stecene kompetencije i zna se što «stoji» iza ocjene;
 - poboljšan status obrazovanja i znanja u društvu.

III. OCJENA POTREBNIH SREDSTAVA ZA PROVOĐENJE ZAKONA

Za provodenje Zakona cije se donošenje predlaže sredstva se osiguravaju u Državnom proračunu, a dio sredstava djelomicno ce se alimentirati iz prihoda ostvarenih djelatnošću Nacionalnog ispitnog centra obrazovanja.

S obzirom da je rijec o instituciji koja se tek treba osnovati, financijska je sredstva potrebno usmjeriti prije svega na zapošljavanje i rad vanjskih suradnika. Poslovi i dinamika ostvarivanja djelatnosti Nacionalnog ispitnog centra obrazovanja uvjetovat ce dinamiku zapošljavanja i visinu potrebnih sredstava u sljedece tri godine (2004. – 2006.).

Cilj je da Nacionalni ispitni centar obrazovanja u 2006. godini ima oko 35 zaposlenika što bi moglo jamčiti kvalitetno obavljanje strucnih poslova Centra.

Dinamika zapošljavanja i pregled planiranih sredstava za place i troškove suradnje prikazujemo u sljedećoj tablici:

GODINA	ZAPOŠLJAVANJE Broj	PLANIRANA SREDSTVA		U K U P N O
		Place (brutto)	Vanjska suradnja	
2004.	10	960.000,00	200.000,00	1.160.000,00
2005.	15	1.440.000,00	250.000,00	1.690.000,00
2006.	10	960.000,00	300.000,00	1.310.000,00
U K U P N O	35	3.360.000,00	750.000,00	4.160.000,00

Prema tome, od 2004. do 2006. godine potrebno je u Državnom proračunu osigurati za place zaposlenih i troškove vanjske suradnje u Centru ukupan iznos od 4.160.000,00 kuna.

Uz navedeno, u sljedeće tri godine bit će potrebno ostvariti i neke druge materijalne uvjete, primjerice odgovarajući prostor s manjom offset tiskarom i informacijskim sustavom. Stoga navedenim sredstvima treba pridodati i sredstva potrebna za materijalne uvjete u iznosu od 550.000,00 kuna **što ukupno iznosi 4.710.000,00 kuna**

IV. TEKST PRIJEDLOGA ZAKONA

Prilaže se tekst Nacrta Prijedloga zakona s obrazloženjem.

NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA O NACIONALNOM ISPITNOM CENTRU OBRAZOVANJA

I. OPCE ODREDBE

Clanak 1.

Ovim zakonom osniva se Nacionalni ispitni centar obrazovanja (*u daljnjem tekstu: Centar*), propisuju njegova djelatnost i ustroj, te ostala pitanja od znacaja za obavljanje djelatnosti Centra.

Na odnose koji nisu uredeni ovim zakonom primjenjuje se Zakon o ustanovama.

Clanak 2.

Osnivac Centra je Republika Hrvatska, a prava i dužnosti osnivaca obavlja Vlada Republike Hrvatske.

Clanak 3.

Centar je javna ustanova.
Sjedište Centra je u Zagrebu.

II. DJELATNOST CENTRA

Clanak 4.

Centar obavlja poslove vanjskog vrednovanja u odgojno-obrazovnom sustavu Republike Hrvatske.

Centar iz stavka 1. ovog clanka obavlja sljedece poslove:

- utvrđuje strategije i metodologiju provodenja vanjskog vrednovanja obrazovanja;
- osposobljava, usavršava i izdaje licence za vanjsko vrednovanje;
- utvrđuje ispitne kataloge i standarde vrednovanja;
- organizira i provodi vanjsko vrednovanje obrazovanja u osnovnim i srednjim školama te drugim ustanovama;
- priprema i objavljuje testove i ostale ispitne tiskovine za vanjsko vrednovanje;
- organizira i provodi državnu maturu;
- organizira provodenje medunarodnog vrednovanja obrazovanja;
- analizira, statisticki obraduje i objavljuje rezultate vanjskog vrednovanja obrazovanja;
- razvija i održava informacijski sustav te tiska i objavljuje pisane dokumente iz podrucja vanjskog vrednovanja;

- suraduje s međunarodnim certifikacijskim centrima i organizacijama;
- obavlja druge poslove u vezi s vanjskim vrednovanjem.

Djelatnost Centra pobliže se uređuje njegovim statutom, u skladu s odredbama ovog Zakona.

Članak 5.

Poslove iz svoje djelatnosti Centar obavlja samostalno ili u suradnji s znanstveno-istraživačkim, odgojno-obrazovnim i drugim srodnim ustanovama, te drugim pravnim i fizičkim osobama.

Članak 6.

Centar o rezultatima svoga rada izvješćuje Vladu Republike Hrvatske, najmanje jednom godišnje.

Centar je dužan pravodobno obavještavati javnost o obavljanju svoje djelatnosti u skladu s odredbama statuta Centra.

Zaštita službene i poslovne tajne uređuje se statutom Centra, u skladu sa zakonom.

III. USTROJ CENTRA

Članak 7.

Ustroj Centra uređuje se statutom.

Statut Centra donosi upravno vijeće, uz suglasnost Vlade Republike Hrvatske.

Članak 8.

Za obavljanje poslova iz članka 4. stavka 2. ovoga zakona u Centru se osnivaju odjeli i službe.

U Centru se obvezno osniva istraživačko-razvojni odjel, informacijsko-racunalni odjel, odjel za tisak i distribuciju, te služba osiguranja podataka, a mogu se osnovati i drugi odjeli odnosno službe (financijska služba, odjel za odnose s javnošću i sl.).

Centar može imati podružnice, u skladu s odredbama statuta Centra i ovoga zakona.

Članak 9.

Osobe koje obavljaju stručne poslove u Centru moraju imati kvalifikacije za stručni i znanstveni rad, organizacijske sposobnosti, te visoku stručnu spremu.

Uvjeti za zasnivanje radnog odnosa s izvršiteljima stručnih poslova u Centru uređuju se statutom Centra, u skladu sa zakonom.

Clanak 10.

Centrom upravlja Upravno vijeće.
Upravno vijeće ima predsjednika i šest (6) članova.

Clanak 11.

Predsjednik i članovi upravnog vijeća biraju se iz reda istaknutih znanstvenika i stručnjaka.

Predsjednika i članove upravnog vijeća imenuje i razrješava Vlada Republike Hrvatske, na prijedlog ministra znanosti, obrazovanja i športa.

Predsjednik i članovi upravnog vijeća imenuju se na četiri godine.

Clanak 12.

Centar ima ravnatelja.

Ravnatelj Centra mora imati rukovodne sposobnosti, te:

- doktorat znanosti;
- najmanje deset godina radnog iskustva.

Ravnatelja imenuje upravno vijeće Centra, na temelju javnog natjecaja, na mandat od četiri godine.

Pobliži uvjeti, način i postupak izbora te razrješenja ravnatelja utvrđuju se statutom Centra.

Clanak 13.

Stručno tijelo Centra je Stručni savjet. Stručni savjet čine stručni djelatnici Centra i vanjski suradnici s područja rada Centra.

Sastav, način i postupak izbora stručnog savjeta uređuje se statutom Centra.

Stručni savjet ima pet članova: tri iz reda stručnih djelatnika i dva iz reda vanjskih suradnika.

Radom Stručnog savjeta rukovodi ravnatelj Centra.

Clanak 14.

Nadzor nad zakonitošću rada Centra obavlja Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

IV. SREDSTVA I IMOVINA CENTRA

Clanak 15.

Sredstva za rad Centra osiguravaju se iz Državnog proračuna, obavljanjem djelatnosti na temelju ugovora s korisnicima usluga te iz drugih izvora, u skladu sa zakonom.

Clanak 16.

Imovinu Centra cine nekretnine i pokretne stvari, te intelektualna prava stecena obavljanjem djelatnosti.

V. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE**Clanak 17.**

Upravno vijece Centra imenovat ce se najkasnije u roku 60 dana od dana stupanja na snagu ovoga zakona.

Upravno vijece Centra donijet ce statut najkasnije u roku 30 dana od dana njegova imenovanja.

Clanak 18.

Ovaj zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u «Narodnim novinama».

OBRAZLOŽENJE
ODREDBI NACRTA PRIJEDLOGA
ZAKONA O NACIONALNOM ISPITNOM CENTRU OBRAZOVANJA

Clankom 1. – osniva se Nacionalni ispitni centar obrazovanja u Republici Hrvatskoj (u daljnjem tekstu: Centar). Naziv Centra: Nacionalni ispitni centar obrazovanja posve odgovara nazivima sličnih institucija u drugim zemljama. Naziv je kratak i njegov prijevod na engleski jezik je National Examination Centre for Education, što nije nevažno jer se svi dokumenti kao i web stranice Centra trebaju publicirati i na engleskom jeziku.

Clankom 2. i 3. – propisuje se da je osnivač Centra Republika Hrvatska, a da prava i dužnosti osnivača Centra obavlja Vlada Republike Hrvatske. Centar je javna ustanova, što podrazumijeva da se Centar osniva isključivo radi obavljanja djelatnosti propisane ovim zakonom; da je Centar neprofitna ustanova, što znači da je cilj osnivača da se obavljanjem djelatnosti Centra ostvari odgovarajući opseg i razina unapređivanja školskog sustava, a time i potreba građana; nadalje, Centar ima potrebnu samostalnost, što se razrađuje odredbama zakona i statutom Centra, a na njegovo osnivanje, ustrojstvo, upravljanje, imovinu te statusne promjene, uz odredbe ovoga zakona, primjenjuju i odredbe Zakona o ustanovama (Narodne novine, broj 76/93).

Clankom 4.– propisuje se djelatnost Centra. U vezi s djelatnošću Centra treba napomenuti da vrednovanje školskih kurikuluma provode svakodnevno u školama učitelji, stručni suradnici i učenici te na temelju tih rezultata unose određene promjene u pogledu izbora nastavnih metoda i strategija te ukupne školske organizacije. Taj vid vrednovanja se u stručnoj literaturi naziva unutarnje vrednovanje ili unutarnja evaluacija. Međutim, radi cjelovitog provođenja evaluacije i vrednovanja kvalitete škola i funkcioniranja obrazovnog sustava u cjelini osnivaju se posebne nezavisne institucije. One, dakle, nisu dio toga sustava već kao nezavisne (izvan sustava) organiziraju projekte koji imaju zadatac vrednovati djelatnost citava sustava ili njegovih dijelova. Takvi vidovi vrednovanja obrazovnoga sustava nazivaju se vanjsko vrednovanje.

Vanjsko vrednovanje omogućuje valjano, pouzdano, objektivno i pravedno vrednovanje znanja, vještina i ostalih kompetencija koje se trebaju ostvariti tijekom obrazovnog procesa. Osnovna načela vanjskog vrednovanja su:

- **Jednakopravnost svih učenika**
Vanjsko (nacionalno) vrednovanje se organizira pod jednakim uvjetima za sve ispitanike i omogućuje neposrednu usporedivost rezultata.
- **Podizanje kvalitete znanja**
Iskustva pokazuju da se vanjskim vrednovanjem školskih postignuća i uspjeha učenika podiže kvaliteta, širina i dubina znanja. Povratni efekt uvođenja vanjskog vrednovanja je podizanje opće razine nastave u školama.
- **Motivacijsko značenje vanjskog vrednovanja**
Vanjsko vrednovanje praktički eliminira učenje za ocjenu, te usmjerava učenike na učenje za stjecanje znanja i razvoj potrebnih vještina. Učenici moraju učiti i truditi se da bi ostvarili uspjeh.
- **Podizanje ispitne kulture**
Ispiti se organiziraju na način koji je vrlo jasno definiran i onemogućuje nepoštenu i nepravednu praksu.

- Eticko značenje pristupa
Ovakav pristup pomaže usvajanju pozitivnog sustava vrijednosti, daje dignitet obrazovanju pridavanjem dužne važnosti znanju i produktivnom radu.

Clankom 5. – propisuje se da poslove zbog kojih je osnovan Centar obavlja samostalno ili u suradnji sa znanstveno-istraživačkim, odgojno-obrazovnim i srodnim ustanovama. Samostalnost obavljanja djelatnosti izražava se osobito u financijskoj samostalnosti Centra, te u autonomiji Centra da sva pitanja od značaja za obavljanje njegove djelatnosti i realizaciju programa njegova rada utvrđuje statutom, uz suglasnost Vlade Republike Hrvatske.

S druge strane, po prirodi stvari djelatnost Centra može se obavljati samo u suradnji sa znanstveno-istraživačkim ustanovama, pri čemu svoju autonomiju Centar mora izražavati prije svega u sposobnosti da razvija dugotrajne strategije bez velike interferencije s nadležnim ministarstvima.

Clankom 6. – utvrđuje se načelo javnosti rada Centra, te obveza Centra da statutom utvrdi zaštitu poslova i službene tajne u skladu sa Zakonom o zaštiti tajnosti podataka («Narodne novine», broj 108/96).

Clankom 7. – 14. – utvrđuju se osnove ustroja Centra. Organizacijska struktura Centra propisuje se **clankom 8.** Nacrta Zakona, prema kojoj Centar obvezno ima istraživačko-razvojni odjel, informacijsko-racunalni odjel, odjel za tisak i distribuciju, te službu osiguranja podataka.

Istraživačko-razvojni odjel bavio bi se razvojem i konstrukcijom testova, a zapošljavao bi vrhunske stručnjake specijalizirane u području psihometrije (psihologe, matematicare, statističare, itd.).

Za manipuliranje velikim bazama podataka i za statističke i psihometrijske analize nužno je razvijati kvalitetan software kojim se fleksibilno može manipulirati velikim bazama podataka. Zato se osniva informacijsko-racunalni odjel koji mora raspolagati vrhunskom racunalnom opremom.

Tiskanje povjerljivih dokumenata, prvenstveno ispitnih testova, mora se izvoditi u samom Centru. Sve poslove vezane uz tiskanje i distribuciju izvodi specijalizirani odjel koji osigurava i zaštićenu distribuciju testova u škole gdje se provode ispiti.

Pored navedenog, Centar bi mogao osnivati i druge odjele i službe, kao što su služba za odnose s javnošću, odjel financija i sl.

Clankom 9. – propisuju se uvjeti za zasnivanje radnog odnosa s izvršiteljima stručnih poslova u Centru (plan dinamike zapošljavanja dat je u obrazloženju Nacrta zakona o sredstvima potrebnim za provođenje zakona), a **clankom 11.** i **12.** uvjeti, način i postupak izbora članova upravnog vijeca i ravnatelja Centra.

Clankom 13. – ustanovljava se Stručni savjet kao stručno tijelo Centra.

Clankom 14. – propisuje se da nadzor nad radom Centra obavlja Ministarstvo, znanosti, obrazovanja i športa.

Clankom 15. i 16. – uređuju se pitanja vezana uz imovina i sredstva Centra, a **clankom 17.** propisuju se rokovi za imenovanje upravnog vijeca Centra, te za donošenje statuta Centra.